
FUGLINSZKY ÁDÁM

egyetemi tanár

ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék

Szükség van szerződészegésre a kontraktuális felelősség megállapításához?

„Minden valamirevaló prédikációban elhangzik legalább egy eretnokség.”

Dr. Barsi Balázs OFM

I. Köszöntés

Mindenről az Ünnepelet tehet. Ő hívott a Tanszékre 2002-ben, azaz több mint húsz éve. Így Neki is köszönhető, hogy szakmai életemben azzal foglalkozhatok, amiben a legtöbb örömet lelem: oktatással és kutatással. A maga diszkrét, szellemes módján azóta is figyelemmel kíséri működésem, s egyfajta biztonsági háló szerepet is betölt: mindig fordulhattam hozzá kézirát kritikus elolvasását¹ vagy éppen tanácsot kérve. Köszönet jeléül ezt a rövid írást szánom Neked András, s remélem, hogy társaságodat továbbra sem kell nélkülözni.

II. Problémafelvetés

A címben rögzített felvetés bizony az eretnokség látszatát kelti: a kontraktuális felelősség ugyanis fogalmilag nem jelenthet mást, mint a szerződészegéssel okozott károkért való felelősséget, amelynek tartalma a kár megtérítésére irányul. Hogyan és miért merülhet föl, hogy ne volna szükség szerződészegésre a kontraktuális felelősség megállapításához?

¹ E kézirát „tesztpilótája” azonban – értelemszerűen – nem az Ünnepelet volt. A szerző ezúton köszöni Vékás Lajos és Boronkay Miklós értékes észrevételeit, amelyeket igyekezett a tanulmányba beépíteni. Minden hiba és tévedés egyedül a szerzőt terheli.

A Ptk. 6:137. §-a szerint: „[a] szerződés megszegését jelenti bármely kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradása.” Eszerint tehát azonosítani szükséges valamilyen, a szerződés tartalmát képező kötelezettséget, amely lehet akár a főkötelezettség (a szerződés közvetlen tárgyát képező szolgáltatás teljesítése a szerződésben rögzített – ennek hiányában a Ptk. dispozitív szabályai által előírt – helyen, időben és módon), akár valamely mellékkötelezettség (például tájékoztatási kötelezettség); s e kötelezettségek valamelyikének tevőleges magatartással vagy mulasztással történő megszegése „aktiválja” a kontraktuális felelősséget.

E képet ugyanakkor árnyalja a Ptk. 6:146. §-a, amely szerint: „[a] jogosult a vagyónában a szerződés teljesítése során a kötelezett által okozott kár megtérítését a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti.” E rendelkezésnek feltehetően az a helyes értelmezése, miszerint a szerződés teljesítése során a jogosult vagyónában oly módon is bekövetkezhet kár, hogy valójában nem történt szerződésszegés; feltéve, hogy e kárt mégis valamilyen módon a kötelezett okozta, ellenkező esetben semmi nem indokolná, hogy azt neki kell megtérítenie. A szóban forgó szabályra vonatkozó indokolás szerint: „abban az esetben, amikor a jogosultnak a szolgáltatáson kívüli vagyónában a teljesítés kapcsán (például az áru leszállítása során) következik be kár”, akkor noha „[...] lényegében az oltalmi (és nem a szerződési) érdek sérelme következik be, a törvény kizárólag a szerződésszegési kártérítési szabályok alkalmazását engedi meg [...]” elkerülendő, „[...] hogy adott esetben különböző felelősségi rendszerben kelljen megítélni ugyanazon káresemény következményeit attól függően, hogy a jogosult szerződési vagy oltalmi érdeke sérül.”² Az oltalmi érdek sérelme tehát nem lehet (mindig) szerződésszegés, hiszen, ha így lenne, akkor nem volna szükség e kiegészítő szabályra.³

Fürst találónan „teljesítési deliktumnak” nevezi azokat a károkozásokat, amelyek nem a „szerződések hű betöltésére” irányuló kötelezettségek megszegéséből erednek, hanem abból, hogy a kötelezett a szerződés teljesítésének ténye folytán „közelebb kerül” a jogosult személyéhez és vagyonához, s ebből fakadóan fokozott gondosság terheli e javak megóvása iránt. A teljesítési deliktum – meglátása

² T/7971. számú törvényjavaslat, a Polgári Törvénykönyvről, 590–591. (Elérhető: <https://www.parlament.hu/irom39/07971/07971.pdf>)

³ Vékás szerint, ha a szóban forgó károkozást a konkrét esetben szerződésszegésnek lehet tekinteni (például az utas ruhája bepiszkolódik a taxiban, mivel a szerződés célja nemcsak az utas célba érkezése, hanem az utas személyének és vagyonának a megóvása is), akkor nem is szükséges e szabályra hivatkozni. Vékás Lajos: 6:141. § – 6:147. §. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz – 2. kötet* (Wolters Kluwer, Budapest, 2020) 1692–1718., 1717.

szerint – egyfajta átmeneti alakzat a „tulajdonképpeni szerződésszegés” és az általános deliktum között.⁴

A Ptk. 6:146. §-ából adódó dogmatikai-rendszertani kérdésfelvetések relevanciáját az újabb hazai szakirodalom is felismerte. Többen egybehangzóan arra a következtetésre jutnak, hogy e szabály olyan eseteket takar, amikor az oltalmi érdek valójában a károkozás általános tilalmának megszegése miatt sérül: a kár bekövetkezésének oka a szerződéses viszonyon kívüli, s ekként a kontraktuális felelősség alkalmazásának indoka csakis a célszerűség,⁵ vagy ahogy – mint fent hivatkoztuk – a Ptk. indokolása is rögzíti: ugyanazon felek között eltérő felelősségi rendszerek alkalmazásának elkerülése. Azt pedig már mi tesszük hozzá: a jogalkalmazó tehermentesítése a minuciózus és mindig bizonytalan elhatárolási feladatoktól. Mások árnyaltabban fogalmazznak, s pusztán azt rögzítik: a Ptk. 6:146. §-a tartózkodik az abban szabályozott magatartások minősítésétől, nevezetesen hogy azok valamely szerződéses kötelezettség megszegését jelentik-e.⁶

Mindezek alapján *de lege lata* arra a közbenső eredményre is juthatunk, hogy a kontraktuális felelősség alkalmazásához nincs feltétlenül szükség (világosan azonosítható) szerződésszegésre. A Ptk. 6:146. § utaló szabálya ugyanis éppen egy olyan törvényi fikció, amely olyan esetekre is alkalmazni rendeli a kontraktuális felelősséget a maga szigorú kimentési szabályával, amikor nem szerződésszegés történik, hanem olyan deliktum miatt következik be a kár (a jogosult oltalmi érdekének sérelme), amelyre a felek közötti szerződéses kapcsolat teremtett (térben és időben) lehetőséget. Másként fogalmazva: itt a Ptk. 6:146. §-ban mint utaló normában nem ún. *Rechtsgrundverweisung*, hanem *Rechtsfolgenverweisung* történik. Az első esetben (*Rechtsgrundverweisung*, azaz a jogalapra utaló norma) egy olyan utaló szabályról van szó,

⁴ Fürst László: *A magánjog szerkezete* (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1934) 54., 56. Példák a teljesítési deliktumra; lásd: Fuglinszky Ádám: A 6:142–6:147. §-ok kommentárja. In: Wellmann György (szerk.): *A Ptk. magyarázata VI/VI. – Kötelmi jog, Első és Második Rész* (HVG–Orac, Budapest, 2021) 336–452., 443–445.: a szobafestő a szerződés teljesítése során „véletlenül” fellöki az értékes porcelánvázát; a fuvarozó kamionjának sofőrje a berakodást követően „ügyetlenül” manőverezik, és a járművel kidönti a feladó kerítését; stb. Egy újabb példa Boronkay Miklóstól: a kertész fűnyírás közben a fűnyírógéppel elvág egy elektromos vezeték.

⁵ Fazekas Judit: A kontraktuális és a deliktuális felelősség viszonya az új Polgári Törvénykönyvben. In: Fazekas Judit – Kőhidi Ákos – Csítei Béla (szerk.): *Tanulmányok a magánjogi felelősség köréből* (Gondolat Kiadó, Budapest, 2017) 24–52., 49. Ugyanígy Fazakas Zoltán József: A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség. In: Barta Judit – Barzó Tímea – Csák Csilla (szerk.): *Magyarázat a kártérítési jogról* (Wolters Kluwer, Budapest, 2018) 165–188., 179–180. Meglátása szerint az igényérvényesítés egyértelműsége, praktikuma és gazdaságossága indokolja, hogy a különböző felelősségi rendszerek együttes alkalmazását elkerüljük.

⁶ Pusztahelyi Réka: Igényhalmazatok a szerződésszegési jogkövetkezmények rendszerében, különös tekintettel a Ptk. 6:145. §-ára. *Pro Futuro*, 2016/2. sz. 60–78., 66.

amely nemcsak egyszerűen a felhívott norma jogkövetkezményét rendeli alkalmazni, hanem érdemben vizsgálni kell annak tényálláselemeit az utaló szabály által lefedett szabályozási körben is. A második esetben (Rechtsfolgenverweisung, azaz a jogkövetkezményre utaló norma esetén) azonban a felhívott szabály hipotézisét, illetve diszpozícióját nem kell vizsgálni, hanem pusztán alkalmazni kell jogkövetkezményét arra az élethelyzetre, amelyet az utaló szabály maga megjelöl.⁷

Mindez azért is figyelemre méltó, mert a kontraktuális felelősség előfeltételét képező (amennyiben mégis annak tekintenénk) szerződésszegést a jogosultnak kell bizonyítania; ám ha beérjük az oltalmi érdek kötelezett által okozott sérelmével, akkor a szerződésszegés azonosítása és bizonyítása valóban nem szükséges. De vajon kell-e mást bizonyítania a jogosultnak az oltalmi érdek sérelmén kívül?

Ez a gondolatsor megnyitja egy a veszélyes üzemi felelősséghez hasonló fejlődési tendencia lehetőségét. A veszélyes üzemi felelősség kapcsán ugyanis a bírói gyakorlat egyre kevésbé foglalkozott annak részletes vizsgálatával, hogy a kár bekövetkezése vajon ok-okozati összefüggésben állt-e a fokozott veszéllyel járó tevékenységgel; ehelyett: ha az adott tevékenységet avagy létesítmény, berendezés működését fokozott veszéllyel járóknak tekintette, akkor „egyből” a szigorú konjunktív kimentési okok vizsgálata következett.⁸ A kontraktuális felelősségre vetítve e megközelítést, elképzelhető, hogy ha és amennyiben a szerződéses kapcsolattal – legtágabb értelemben vett – összefüggésben a jogosult kárt szenved, akkor minden további elemzés – így különösen a szerződésszegés vagy a teljesítési deliktum azonosítása – nélkül a bíróság csak és kizárólag a kimentési okok vizsgálata alapján dönt a kötelezett felelősségéről, vagyis pusztán azt vizsgálja (a Ptk. 6:142. §-ában foglaltak szerint), hogy a kárt a kötelezett „ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa”.

E körben megint felmerül, hogy valóban magától értetődő-e a szerződésszegés *conditio sine qua non*-ként tételezése; avagy a Ptk. 6:146. § következetes alkalmazásával az „helyettesíthető” lehet az oltalmi érdek sérelmével (követve a *Rechtsfolgenverweisung* logikáját). Ez utóbbi megközelítésben is felvethető azonban, hogy az oltalmi érdek sérelme önmagában „aktiválja-e” a szigorú kontraktuális felelősséget, s ekként lehetséges-e, s jogpolitikai szempontból helyes-e „egyből” a kimentési feltételek vizsgálatára „ugrani”. Előrebocsátjuk: a Ptk. 6:146. § tárgyi hatálya is (csak) a „kötelezett által okozott” kár megtérítésére terjed ki.

⁷ Lásd például Rainer Wörlen – Sabrina Leinhas: Rechtsfolgen- und Rechtsgrundverweisungen im BGB. *Juristische Arbeitsblätter*, 2006/1. sz. 22–27., 23.

⁸ Fuglinszky Ádám: *Kártérítési jog* (HVG–Orac, Budapest, 2015) 364–365.

Árnyalja a képet a szakirodalomban képviselt azon álláspont, miszerint még a vállalkozási típusú szerződések eredménykötelmi jellege sem jelent egyúttal az „eredményért való felelősséget”, azaz az eredmény elmaradása önmagában nem váltja ki „a szerződésszegés kártérítési (felelősségi) jogkövetkezményeit”, az általános szabályok szerint lehetőség van a kimentésre.⁹ Igaz, e figyelmeztetés nincs tekintettel a Ptk. 6:146. §-ra.

A fentiek gyakorlati jelentőségét nem lehet túlbecsülni, hiszen a Ptk. hatálybalépésével bevezetett szigorú, objektív, felróhatóságtól elszakított kontraktuális felelősséget tovább szigorítja, ha eltekintünk valamilyen konkrét szerződéses kötelezettség megszegésének vizsgálatától s annak jogosult általi bizonyításától, illetve ha a Ptk. 6:146. § felhatalmazásával élve (visszaélve?) az oltalmi érdek sérelmére olyan automata kapcsolóként tekintünk, amely minden további vizsgálat nélkül beélelísíti a szigorú kontraktuális felelősséget, s a kötelezett egyetlen esélye a konjunktív kimentési feltételek bizonyítása. Mindezt az újabb bírói gyakorlat tapasztalatai is megerősítik.

III. Az újabb bírói gyakorlatból leszűrhető tapasztalatok

A kérdés – kimondva-kimondatlanul – megjelenik a bírói gyakorlatban is. Két esetcsoportban különösen jól érzékelhetők a szemléletbeli különbségek.

1. Autószervizek

Egy a Bírósági Határozatokban is közölt eseti döntésében a Kúria kifejtette, hogy az alperesi szerviz által végzett próbaút során jelentkező motorhiba és motorkárosodás annak ellenére a szerviz ellenőrzési körébe tartozik, hogy a próbaút indokolt volt, az alperes munkatársa vezetési hibát nem vétett, s a rendelkezésre álló adatok (hiba-jelzések, diagnosztika) alapján nem kellett számolni azzal, hogy a korábban más által végzett tuningolás során szakmai hibát vétettek, s ezzel összefüggésben a kenési elégtelenség miatt fellépő túlmelegedés a motor törését idézi elő. A másodfokú bíróság és a Kúria álláspontja szerint az autójavítással üzletszerűen foglalkozó professzionális

⁹ Kemenes István: A vállalkozási szerződés – 1. A vállalkozási szerződés általános szabályi. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz – 2. kötet* (Wolters Kluwer, Budapest, 2020) 1928–1963., 1933.

szakszerviz javítási szolgáltatásának a lényegi részét képezte a próbaút, amely – s az alatt történtek – ellenőrzési körébe tartoznak. Az alperes a szerződéskötéssel vállalta a javítással együtt járó kockázatokat, így a próbaút kockázatát is.¹⁰ Világosan látható, hogy valójában semmilyen (konkrétan azonosítható, tevőleges vagy mulasztásban álló) szerződésszegés nem volt megállapítható az alperes terhére. A másodfokú bíróság és a Kúria a gépkocsiban bekövetkezett kár megtérítéséről akként határozott, hogy lényegében „egyből” a kimentési okok vizsgálatára „ugrott”, s megállapította, hogy a próbaút a kötelezett ellenőrzési körébe tartozik. A bíróságok – noha hivatkoztak a Ptk. 6:146. §-ra – úgy tűnik, mégsem szakadtak el teljesen a kontraktuális alapoktól, hiszen a próbautat a javítási szolgáltatás részének tekintették. Bizonytalanság érzékelhető abban a tekintetben, hogy végül is mi a felelősség alapja.

Egy későbbi döntésében a Kúria már a fenti határozatára hivatkozással tagadta meg a felülvizsgálatot, látszólag hasonló tényállás mellett. Eszerint az autószerviz feladata a részecskeszűrő javítása és tisztítása volt, ám a próbaút során felcsapódott a motorháztető, meg is hajlott, és megsérült a fényezés is. A szerviz alperes visszahajlította a motorháztető sarkait, hogy le lehessen csukni azt. A bíróságok megállapították alperes felelősségét, mert szakszerű és szerződésszerű eljárási kötelezettsége kiterjedt a motorháztető felnyitására és lecsukására, s ezt megszegte, amikor nem ellenőrizte a motorháztető rögzítő elemeinek állapotát a próbaút előtt. A hasonlóság azonban csak látszólagos, mert ebben az esetben azonosítható volt a kötelezett valamilyen mulasztása; még ha elgondolkodtató is, hogy mi mindennek az ellenőrzése várható el a – kétségkívül professzionális gazdasági szereplő – autószerviztől. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy az első- és másodfokon eljáró bíróságok – s az érvelés vonatkozó elemét a Kúria sem cáfolta vagy értékelte másként végzésében – az alperes kártérítési felelősségét nem közvetlenül e szerződésszegés miatt, hanem – kisebb hangsúlyeltolódásokkal ugyan – a Ptk. 6:146. §-ára támaszkodva állapították meg. Az elsőfokú bíróság szerint (a Kúria összefoglalását követve): „[...] alperes kártérítési felelőssége akkor is fennállna, ha szerződésszerű teljesítés mellett következett volna be a kár, erre az esetre ugyanis a Ptk. 6:146. §-ában foglaltak az irányadók, amely rendelkezés a kártérítési felelősség feltételeinek, a kimentésnek és a kár mértékének tekintetében visszautal a Ptk. 6:142. §-ára.” Még kevésbé tartotta szükségesnek a szerződésszegés vizsgálatát

¹⁰ Lásd BH2021. 259. különösen [22]–[24] és [49]–[53] bekezdés. Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasító döntést hozott [Nagykanizsai Járásbíróság 12.P.20.745/2018/41. sz. ítélete, különösen [22]–[24] bekezdés]; ezt változtatta meg a másodfokú bíróság [Zalaegerszegi Törvényszék 2. Pf.20.452/2020/3. sz. ítélete, különösen [17] bekezdés], amely utóbbi döntést a Kúria is hatályában fenntartotta.

a másodfokú bíróság, amely csak és kizárólag a Ptk. 6:146. §-a alapján állapította meg az alperes felelősségét: „[s] annak a ténynek tulajdonított jelentőséget, hogy a felperes gépjárműve javítás céljából az alperes birtokában volt; azon olyan sérülés keletkezett, amely korábban, az alpereshez szállítását megelőzően nem állt fenn.”¹¹

Az esetsorozat vizsgálata kapcsán felvethető, hogy mivel a jármű a szerviz birtokába és ellenőrzése alá kerül, ezért a szerződésnek tartalmát képezi egy a gépkocsi megóvására irányuló – letéti, őrzési jellegű – kötelezettség is, amelyet – egy szigorú, eredményfelelősségi megközelítésben – megszegett az alperes, ha – bármilyen okból (?) – nem tudta megóvni a jármű állagát.¹² E magyarázat azonban nem elégséges annak megnyugtató megértéséhez, hogy pontosan mit kellett volna tennie a kötelezettnek annak érdekében, hogy ne következzen be a kár. Viszontválaszként persze felvethető, hogy itt szintén a kontraktuális felelősség kockázatosító szemlélete jelenik meg.¹³ Különösen a másodikként elemzett döntés kapcsán (az elsőfokú bíróság álláspontja alapján) merül fel a kérdés, hogy az oltalmi érdek sérelme önmagában valóban elégséges-e ahhoz, hogy mint „teljesítési deliktum” beélesítse a Ptk. 6:146. § és a 6:142. § „fojtószorítását”.

2. Kalandparkok, játszóházak, csúszdák

Ha és amennyiben a gépjárműszervizek implicit kötelezettségének tekintjük a javítás céljából a birtokukban lévő járművek állagának megóvását, akkor ez még inkább igaz azokra a szerződésekre, amelyek teljesítése során nem a jogosult valamely vagyontárgya, hanem egyenesen a személye van kitéve bizonyos veszélyeknek, kockázatoknak. E megközelítés látszik megjelenni a Pécsi Ítéltábla gyakorlatában, miközben a Kúria közzétett döntései óvatosabb, megfontoltabb szemléletet tükröznek. A legfőbb bírói fórum ebben az esetsorozatban mintha inkább törekedne arra, hogy azonosítson valamilyen kötelezetti szerződészséget, de legalábbis a legtágabb értelemben vett kötelezettségzséget.

¹¹ Lásd Kúria Pfv.III.21.033/2022/2. (felülvizsgálatot megtagadó végzés), az első- és a másodfokú bíróság álláspontjához lásd [4] és [7] bekezdés. A Kúria álláspontjához lásd [17] és [19] bekezdés.

¹² Lásd már az 1959-es Ptk. bírói gyakorlatában is: BH1996. 314, BH2001. 424. A szerző köszöni Boronkay Miklósnak, hogy felhívta a figyelmét e döntésekre.

¹³ A kockázatosztás szerepéhez a kontraktuális felelősség körében lásd például Vékás 2020, 1698.

a) A Pécsi Ítéltábla döntései

A közzétett döntések között találunk olyat, amelynek tényállásában felfedezhető valamilyen alperesi mulasztás csírája. A felperes a mászóparkban csapatépítő tréningen vett részt, és a mászás végén egy drótköteles csúszdán érkezett a pálya végére. A csúszdát mindezt megelőzően tesztelték, a felperes a súlyhatáron belül volt; továbbá az érkezési oszlopot szivacsokkal látták el a sérülések megelőzése érdekében (a létesítmény minden üzemeltetési feltételnek megfelelt, hovatovább a szivacsok felszerelése nem is volt előírás, vagyis az alperes az előírásokat meghaladóan törekedett a látogatók testi épségének megóvására). Felperes jobb lába mindezek ellenére érkezéskor eltörött, felperes idegszalag-szakadást szenvedett és elájult. A bíróság szerint tudható volt (alperesi alkalmazotti tanúvallomás erősítette meg), hogy ha „szerencsétlen szögben” érkezik meg a látogató, akkor megsérülhet. Miközben az eljáró bíróság nem mulasztotta el rögzíteni, hogy a csúszda működése általában is a kalandpark üzemeltetőjének ellenőrzési körébe tartozik; hangsúlyozta, hogy emellett az üzemeltető nem tett meg mindent a kár megelőzése érdekében.¹⁴

Két másik közzétett döntésének tényállása alapján – az egyik esetben a csúszósákos szárazföldi csúszdán sérült meg a felperes akként, hogy a lába nem volt a csúszósákban,¹⁵ a másikban pedig a gumigyűrűs vízcúszdán kiesett a gumigyűrűből, és így szenvedett súlyos, maradandó (bénulással járó) sérülést¹⁶ – azonban nem lehetett azonosítani a baleset pontos okát, s a csúszda üzemeltetője részéről sem valósult meg semmilyen mulasztás (vagy tevőleges szerződésszegés). A perben megállapították, hogy a csúszdák a szabványoknak – így különösen a biztonsági előírásoknak – megfeleltek, a létesítményre kiadták valamennyi szükséges engedélyt, műszaki hiba nem történt, s a személyzetet mulasztás nem terhelte. A Pécsi Ítéltábla (megváltoztatva az elsőfokú bíróság elutasító ítéletét) ennek ellenére megállapította az alperesek felelősségét, és kártérítésre kötelezte azokat. Álláspontja szerint alperes azzal szegte meg a szerződést, hogy nem biztosította a csúszda biztonságos használatát. A csúszdát ugyanis úgy kell üzemeltetni (így a bíróság a csúszósákos esetben), hogy a látogató ne sérüljön meg, még akkor sem, ha az egyik lábával kibújik a csúszósákból, hogy „kitámasszon”. Az alperesnek arra is számítnia kell, hogy a látogató akár ijedség, rosszullét vagy ügyetlenség miatt nem megfelelően tartja a csúszósákban lévő lábait. Hasonló indokolást olvashatunk a gumigyűrűs esetben; ennek lényege: az üzemeltető

¹⁴ Pécsi Ítéltábla Pf.V.20.003/2023/4. Lásd különösen: [27] és [32]–[35] bekezdés.

¹⁵ Pécsi Ítéltábla Pf.V.20.065/2021/6/I. Lásd különösen: [15]–[19] bekezdés.

¹⁶ Pécsi Ítéltábla Pf.V.20.049/2021/9/I. Lásd különösen: [72]–[76] bekezdés, [82]–[85] bekezdés.

szerződéses szolgáltatásának része, hogy akkor se szenvedjen súlyos balesetet a látogató, ha a gumigyűrű kapaszkodóját bármilyen okból elengedi. Erre alperesnek számítania kellett volna.

A Pécsi Ítéltábla fent ismertetett döntéseiből az olvasható ki, hogy a Ptk. 6:146. § alkalmazása helyett egyfajta eredménykötelemként tekint a látogató testi épségének, egészségének megóvására, amely eredménykötelemet mindenképpen a szerződés részének (szerződéses kötelezettségnek) tekinti. Ha a látogató testi épsége, egészsége sérül, akkor – az ítéltábla álláspontja szerint – az üzemeltető szerződésszegést követett el még akkor is, ha minden szabályosan üzemelt, és a baleset oka nem volt kétséget kizáróan azonosítható. Másként fogalmazva: a Pécsi Ítéltábla a kár bekövetkezéséből következtetett vissza arra, hogy a létesítmény nem volt biztonságos, tehát szerződésszegésnek kellett történnie.¹⁷

b) A Kúria döntései

Kereste és azonosította is a szerződésszegést a Kúria abban az eseti döntésében, amelynek a tényállása szerint a felperes biztosító karabiner nélkül mászott fel a mászófalra, ám ezt az alperes erre kijelölt alkalmazottai, az ún. „falmesterek” csak akkor észlelték, amikor felperes már a fal tetején mászott. Ekkor figyelmeztették, mire felperes elkezdett lemászni, de eközben leesett, és maradandó egészségkárosodást szenvedett. A biztonsági szabályok szigorú betartatása a személyzet kötelezettsége volt, ezért a falmestereknek akár fizikailag is meg kellett volna akadályozniuk, hogy a felperes karabiner nélkül kezdje meg a mászást. Továbbá a falmesterek fizikai értelemben sem voltak megfelelően felkészülve arra, hogy lemenekítsék a felperest. (Alperes nem megfelelő felkészültségű falmestert állított műszakba.) Ebben az ügyben tehát a Kúriának nem kellett szembesülnie az általunk vizsgált kérdéssel, mert egyértelműen azonosítható volt az alperesi alkalmazottak mulasztása, ami (az alperesnek betudva) természetesen szerződésszegést valósított meg.

Arra is van azonban példa, hogy a Kúria hatályában fenntartja a keresetet elutasító ítéletet, avagy a felelősséget megállapító jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi, mert álláspontja szerint alperes nem valósított meg szerződésszegést, avagy ennek eldöntése további bizonyítást igényel.

Az előbbire példa az a közzétett döntés, amelynek tényállása szerint a játszóházban a csúszdás légvárban játszó nyolcéves felperesre egy másik, ismeretlen gyermek rácsúszott, és ez vezetett a felperes sérüléséhez. A Kúria – hosszabb elemzésével abban

¹⁷ E legutóbbi megközelítésnek a szerzővel való megosztásáért köszönet illeti Boronkay Miklóst.

a körben is, hogy vajon a házirendben foglaltak miként váltak a szerződés részévé – arra a következtetésre jutott, miszerint az üzemeltetőnek nem volt sem szerződéses, sem jogszabályon alapuló kötelezettsége a folyamatos felügyelet.¹⁸

A Kúria hatályon kívül helyezte a marasztaló ítéletet abban a döntésében, amely alapjául szolgáló tényállás szerint a tízéves felperes a trambulínon ugrálva a trambulínokat elválasztó részre érkezett, és súlyos lábtörést, ennek következtében 10 százalékos munkaképesség-csökkenést szenvedett. Az első- és a másodfokú bíróság marasztaló ítéletet hozott, mert úgy vélték, az üzemeltető nem nyújtott szakszerű és biztonságos szolgáltatást. (Számos körülményt vizsgáltak a bíróságok, többek között hogy az elválasztó elemeken a szivacs alatt érezni lehetett a „vasat”, s hogy korábban is sok baleset volt ebben a játszóházban stb.) A Kúria szerint azonban a szolgáltatás hibáját (mint hibás teljesítést) a felperesnek kell bizonyítania, de erre a perben nem került sor, ezért hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, és új eljárásra utasította az elsőfokú bíróságot.¹⁹

A Pécsi Ítéltábla gondolatmenetét e két esetre rávetítve bizonyára eltérő tartalmú – marasztaló – ítélet született volna, mondván: az üzemeltető nem biztosította a csúszdás légvár, illetve a trambulín használatának biztonságos működését, s ezzel megszegte a szerződést, hiszen ezeket úgy kell üzemeltetni, hogy a látogató ne sérüljön meg.

IV. Záró gondolatok

A kérdés tehát az, hogy hogyan kezeljük az oltalmi érdek sérelmét a kontraktuális felelősség kontextusában.

A fentiek alapján többféle megközelítés is elképzelhető. Nem képviselhetetlen az az álláspont sem, miszerint az oltalmi érdek sérelme egyúttal minden esetben szerződésszegés is, hiszen valamennyi szerződéses kötelezettségspektrum része, hogy a kötelezett óvja a jogosult életét, testi épségét, egészségét és vagyonát, tekintve, hogy a szerződés teljesítése során, azzal összefüggésben térben, időben „közel kerül” e védett jogtárgyakhoz. Ha azonban ez így lenne, akkor valóban nem lenne szükség a Ptk. 6:146. § speciális szabályára.

Helyes tehát az a megközelítés, hogy a jogosult személyében és vagyonában bekövetkezett sérelem, kár nem feltétlenül szerződésszegés eredménye. A szerződések egy részében bizonyára valóban egyfajta *implied term*ként tekinthetünk a jogosult élete, testi épsége, egészsége (és vagyona) megóvásának kötelezettségére (míg más

¹⁸ Kúria Pfv.III.20.631/2021/7. Lásd különösen a [43]–[47] bekezdést.

¹⁹ Kúria Pfv.III.20.318/2022/4. Lásd különösen a [33]–[36] bekezdést.

szerződések esetében nem feltétlenül). E megközelítés megadja a lehetőséget az egyediesítésre és az életviszonyok komplexitásának megjelenítésére. Ugyanis korántsem biztos, hogy kivétel nélkül valamennyi szerződés tartalmi elemének tekinthető a szóban forgó *implied term*. Ennek eldöntéséhez a szerződéstípus, a konkrét szerződés tartalma és ennek értelmezése, valamint a védett jogtárgy és annak a szerződés teljesítése során a sérülés veszélyének való kitettsége (ennek kockázata, mértéke) adhat támpontokat.²⁰ Növeli a bíróság mozgásterét, ha figyelembe vesszük: az adott szerződés kontextusában a jogosult életének, testi épségének, egészségének, illetve vagyónának megóvására irányuló kötelezettség eredménykötelmi, avagy gondossági kötelmi jellegűnek tekinthető-e.²¹ (E kérdések megítélésében pedig jelentőséggel bír a szerződés tartalmának privátautonómián alapuló alakíthatósága, s ennek jogszabályi korlátai.)

Ha pedig a konkrét jogvita elemzése és elbírálása során arra a következtetésre jut a bíróság, hogy nem történt szerződésszegés (mert például a szóban forgó szerződés történetesen nem tartalmazza a fent említett *implied term*-et; avagy az eset összes körülményei alapján az oltalmi érdek sérelmét okozó körülmény nem mutat összefüggést a szerződésből fakadó kötelezettségekkel), és ezért a „teljesítési deliktum” mint sajátos átmeneti alakzat (illetve a Ptk. 6:146. § utaló szabálya) felől közelítve dönt a kötelezett felelősségről, akkor sem szabad az oltalmi érdek sérelmét egy olyan „automata csapóajtónak” tekinteni, amely rögtön a kimentési okok vizsgálatához vezet. Ha az oltalmi érdek sérelmét a szerződéses viszonyon kívül eső körülmény okozza, s ezért az ügyet csakis a Ptk. 6:146. §-a „sodorja” a kontraktuális felelősség tárgyi hatálya alá, akkor

²⁰ Köszönet illeti Boronkay Miklóst, aki a kézirat olvasása után rámutatott arra, hogy az *implied term* megközelítésnek hiányzik a kifejezett tételes jogi alapja. Álláspontja szerint azt leginkább a Ptk. 6:123. § (1) bekezdés c) pontjának nagyvonalú (kiterjesztő) értelmezése útján lehetne levezetni, miszerint: a szolgáltatásnak „rendelkeznie kell azzal a minőséggel, és nyújtania kell azt a teljesítményt, amely azonos rendeltetésű szolgáltatásoknál szokásos, és amelyet a jogosult elvárhat [...]”. A „minőség” fogalmába (némi nagyvonalúsággal, tesszük hozzá) beleérthető lehet a szolgáltatás biztonságos igénybevétele. Másként fogalmazva: az oltalmi érdek sértetlensége egyfajta minőségi minimumstandard. (Álláspontunk szerint a jognyilatkozat – Ptk. 6:8. § – és a szerződés – Ptk. 6:86. § – értelmezésének szabályai is ide kapcsolhatók.) Ha azonban az elvárt minőségbe mindig beleértjük a biztonságos üzemeltetést, szolgáltatásnyújtást stb., azzal újfent leszűkítjük a Ptk. 6:146. § tárgyi hatályát. Éppen ezért tettünk javaslatot fent a differenciált megközelítésre.

²¹ Lásd már korábban a szerzőtől: Fuglinszky 2021, 344–345. A síoktatót – a tanulónak a lesiklás mesterségére történő „kiképzése” mint főkötelezettség mellett – arra is kötelezi a szerződés, hogy óvja a tanuló életét, testi épségét és egészségét. Álláspontunk szerint e mellékkötelezettség gondossági kötelmi jellegű. Köszönet illeti Boronkay Miklóst a következő példákért: megszegi a síoktató e gondossági kötelezettségét, ha a kezdő tanulót a jeges fekete színjelzésű pályára viszi, minek következtében a tanuló balesetet szenved és testi épsége sérül, avagy nem tanítja meg a sífelvonó helyes használatára, s ez vezet a kár bekövetkezéséhez. A kimentési feltételek vizsgálatát tehát megelőzi annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy a kötelezett (példánkban a síoktató) az általában, illetve a tőle elvárható magas szakmai gondosság követelményének megfelelően járt-e el.

is szükségesnek tartjuk valamilyen károkozó magatartás (tevékenység vagy mulasztás) azonosítását, illetve az ok-okozati összefüggés fennállásának vizsgálatát eme – a teljesítés során tanúsított – magatartás és az oltalmi érdek sérelme között. Egyetértünk e körben Pusztahelyivel, aki szerint „önmagában a szerződéses jogviszony fennállta az adott károkozó magatartás miatti kontraktuális felelősség megalapozásához, a konkrét károkozási tényálláselemek figyelembevétele nélkül nem elegendő”.²² Hiszen ha az általános deliktuális felelősség körében is vizsgálni kell e tényálláselemeket, akkor miért lenne ez másként a fürsti értelemben vett „teljesítési deliktum” kapcsán, amely utóbbi valójában csak a jogalkotó célszerűségi döntése alapján került a kontraktuális felelősség hatálya alá? E meggyőződésünkön az sem változtat, hogy fent a Ptk. 6:146. §-t *Rechtsfolgenverweisung*nek minősítettük, vagyis az utaló szabály jogi természete alapján nem kell vizsgálni a felhívott jogkövetkezményt tartalmazó szabály, azaz a Ptk. 6:142. § hipotézisét (miszerint szerződésszegésnek kellett történnie); ugyanis ettől még az utaló norma tárgyi hatályát kijelölő „saját” hipotézisét vizsgálni szükséges; vagyis az akkor (és csak akkor) alkalmazható, ha a kárt a szerződés teljesítése során a *kötelezett okozta*.

Ha ugyanis az oltalmi érdek sérelme minden további tényálláselem nélkül aktíválná a kontraktuális felelősséget, és lehetővé tenné, hogy a bíró „egyből” a kimentési elemek vizsgálatához „ugorjon”, akkor a felelősség megállapítása pusztán azon alapulna, hogy volt-e valamilyen (bármilyen laza, akár véletlenszerű) időbeli (és térbeli) összefüggés a szerződés teljesítése és a kár bekövetkezése között. E megközelítés pedig a szerződő fél felelősségének további jelentős szigorítását (quasi helyálláshoz közelítést) eredményezné, ami túlmutatna a jogalkotó feltételezhető szándékán.

A két megközelítés egymáshoz való viszonyát tekintve pedig mindebből az is következik, hogy ha a jogosult személyének és vagyonának megóvására irányuló kötelezettséget a szerződés részének, s azon belül gondossági kötelmi jellegűnek tekintjük; s a történeti tényállás szerint a kötelezett tanúsította az elvárt gondosságot (ám a kár ennek ellenére mégis bekövetkezett), akkor nem állapítható meg a felelőssége a „teljesítési deliktumra” tekintettel a Ptk. 6:146. § alapján sem, hiszen ugyanaz a káresemény nem minősíthető tetszés szerint egyszerre szerződésszegéssel (legyen szó akár *implied term*ről) és „teljesítési deliktummal” okozottnak. A két minősítés kizárja egymást.

²² Pusztahelyi 2016, 66.